

I. Overconsumptie van geneesmiddelen bij kinderen

Overdreven voorschrijfgedrag – Antibioticaresistentie – Antibioticabeleid – Analyse door het RIZIV – Nationaal strategisch plan ter bestrijding van multiresistente organismen – Sensibiliseringscampagnes (BAPCOC en fagg) – Programma's voor kinderen – Individuele feedback voor huisartsen – Opleiding GRACE INTRO

Vraag nr. 1153, gesteld op 27 september 2016 aan mevrouw de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid door de heer BLANCHART, volksvertegenwoordiger¹

Een studie van de Onafhankelijke Ziekenfondsen toont aan dat twee op drie Belgische kinderen één of meerdere keren per jaar geneesmiddelen slikken. Dat geneesmiddelengebruik begint al op erg jonge leeftijd. Nog volgens die studie krijgen baby's immers al met de zuigfles antibiotica binnen: één op twee patiëntjes krijgt ze toegediend. En naarmate ze opgroeien, maken jonge kinderen snel kennis met luchtwegverwijders, antiallergica en pijnstillers.

Het probleem is dat de meeste van die voorgeschreven geneesmiddelen niet altijd nodig zijn. Zo is het gebruik van antibiotica bij virale infecties nutteloos en kan het de resistentie van sommige ziektekiemen zelfs in de hand werken. Hetzelfde geldt voor luchtwegverwijders, die intussen ook worden gebruikt bij "banale" luchtweginfecties terwijl ze in principe alleen voor de behandeling van astma worden aangeraden.

1. Wat vindt u van die problematiek? Kunt u me meer cijfers bezorgen over die trend om te systematisch geneesmiddelen voor te schrijven voor kinderen? Welke omvang heeft dat fenomeen volgens u?
2. Welke onderzoeken worden er uitgevoerd om die antibioticaresistentie te evalueren?
3. Welke maatregelen heeft u reeds genomen of zult u nemen om dat overdreven voorschrijfgedrag om te keren en het gebruik van antibiotica bij kinderen verder te verminderen?
4. Bestaat er reeds een plan om de diverse stakeholders te sensibiliseren en te responsabiliseren of is er zo'n plan in de maak?

1. Bulletin nr. 116, Kamer, gewone zitting 2016-2017, p. 338.

Antwoord

1. Het overmatige gebruik van geneesmiddelen in het algemeen is een verschijnsel dat risico's meebrengt voor de personen zelf en dat schade toebrengt aan het gezondheidssysteem. Het overmatige gebruik van antimicrobiële middelen veroorzaakt een bijkomende problematiek: de bacteriële resistentie tegen die antimicrobiële middelen.

Dat probleem is zo ernstig dat de hoogste gezondheidsinstellingen van over de hele wereld overleg plegen om de beschikbare middelen te verzamelen en samen doeltreffende strategieën uit te werken om een antwoord te bieden op die situatie. België neemt actief deel aan die strijd die op internationaal niveau gevoerd wordt en voert op zijn grondgebied een moedig en coherent antibioticabeleid in.

Het antibioticabeleid dat wij volgen, beoogt dat de patiënt enkel met antibiotica behandeld wordt wanneer dat noodzakelijk is en dat hij dan ook niet onnodig wordt blootgesteld aan de ongewenste effecten van die producten. Wanneer de patiënt echt nood heeft aan een antibiotica-behandeling, wordt er ook op toegezien dat hij het juiste antibioticum krijgt, in de juiste dosis en zolang het nodig is.

Op lange termijn draagt een dergelijk antibioticabeleid bij tot een vermindering van de resistentie die sommige bacteriën ontwikkelen tegen antibiotica. Recente studies wijzen op het (overmatige) gebruik van antibiotica tijdens de kindertijd en de ontwikkeling van chronische ziektes op volwassen leeftijd. Die nieuwe overwegingen versterken alleen maar onze bezorgdheid en onze wil om het verschijnsel onder controle te krijgen.

Als we de volledige Belgische bevolking bekijken, is het gebruik van antibioticaproducten in de ambulante geneeskunde, uitgedrukt in aantal pakjes per 1.000 inwoners, met bijna 40 % verminderd sinds de jaren 2000 (van 1.300 naar bijna 800), maar moet dit nog meer verminderen. In het kader van zijn medewerking aan Europese en internationale netwerken die het gebruik van gezondheidszorgproducten en -diensten meten, krijgt België immers regelmatig de kans om zijn resultaten te vergelijken met die van de buurlanden, zoals Duitsland, Frankrijk of Nederland. Uit die vergelijkingen blijkt dat het gebruik van antibiotica in ons land nog te hoog is en dat het verwezenlijken van een aanzienlijke vermindering van dat gebruik een pertinente doelstelling is.

Daarom werden verschillende strategieën ingevoerd en worden die op een gecoördineerde manier gevolgd teneinde het gezondheidssysteem beter te configureren ten aanzien van die kwestie en alle betrokken actoren erbij te betrekken, inclusief de voorschrijvende artsen en het brede publiek. Het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV) bracht in juli 2016 een analyse uit omtrent het gebruik van antibiotica bij kinderen in de ambulante sector.

Die analyse, die de evolutie van het antibioticagebruik per leeftijdscategorie volgt, geeft enerzijds aan dat het gebruik het grootst is tussen de leeftijd van één en zes jaar en anderzijds dat het aantal kinderen tussen 0 en 15 jaar dat antibiotica neemt, tussen 2012 en 2014 gedaald is. Die daling is net meer uitgesproken bij kinderen van één tot zes jaar. Uit de cijfers die het InterMutualistisch Agentschap gepubliceerd heeft, blijkt ook een regelmatige neerwaartse trend in het gebruik van antibiotica bij kinderen onder de 15 jaar tussen 2004 en 2014.

Het is moeilijk om het gebruik bij kinderen op te volgen, want er bestaan momenteel geen betrouwbare en internationaal gevalideerde indicatoren om het antibioticagebruik bij kinderen te meten. Terwijl een theoretische dagelijkse dosis voor de volwassene kan worden vastgelegd (en vastgelegd is, de DDD), schommelen de doses die toegediend worden aan kinderen, enorm, omwille van de morfologische veranderlijkheid door hun groei. De gepastheid van het voorschrijven van antibiotica bij kinderen blijft dus statistisch moeilijk vast te leggen en te beoordelen. België is evenwel in staat om de kenmerken van het voorschrijven bij huisartsen en kinderartsen te evalueren, wat een eerste stap vormt in de aanpak van de kwestie.

2. Diverse bewakingssystemen die specifiek de bacteriële resistentie meten, zijn al vele jaren lang in werking (sommige zijn meer dan twintig jaar oud) en vormen samen een van de belangrijkste elementen in ons antibioticabeleid. Sommige bewakingssystemen zijn typisch voor België en andere beantwoorden aan een Europees protocol; ze worden allemaal aangestuurd in overleg met de betrokken nationale referentielaboratoria en het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV-ISP).

Het nut van die bewakingssystemen als tools om de situatie op te meten, wordt versterkt door de invoering van een nationaal strategisch plan ter bestrijding van multiresistente organismen dat alle niveaus die betrokken zijn bij dit aspect van de problematiek, samenbrengt met het oog op een grotere doeltreffendheid op het vlak van besluitvorming en acties. Overeenkomstig het concept *One Health*, dat een globale en geïntegreerde visie op gezondheid biedt, wordt de problematiek van de bacteriële resistentie zowel in de menselijke geneeskunde als in de diergeneeskunde opgevolgd.

3. De strijd tegen het verkeerdelijk toedienen van antibiotica aan kinderen houdt de federale overheid al verschillende jaren bezig.

De sensibiliseringscampagnes voor het brede publiek die de Belgische Commissie voor de coördinatie van het antibioticabeleid (BAPCOC) tussen 2008 en 2013 voerde, toonden een kind dat zwembandjes draagt terwijl er geen water in de buurt is, en hadden tot doel om erop te wijzen dat het volledig ongepast is om heel wat winterziektes te behandelen met antibiotica. Die campagnes, die elk jaar gelanceerd worden tijdens de Europese dag (intussen werelddag geworden) voor informatieverstrekking rond antibiotica, werden ontwikkeld om in het bijzonder de strijd aan te gaan tegen het irrationele gebruik van antibiotica bij kinderen.

In 2011 lanceerde het Federale Agentschap voor geneesmiddelen en gezondheidsproducten (fagg) een campagne ten behoeve van het brede publiek "Een geneesmiddel is geen snoepje". Die campagne biedt 12 tips om het publiek te sensibiliseren voor een goed gebruik van geneesmiddelen. Eén van die tips betreft meer bepaald het correcte gebruik van antibiotica. Daarbij wordt eraan herinnerd dat antibiotica enkel gebruikt mogen worden om ernstige bacteriële infecties te behandelen. Die campagne is nog steeds terug te vinden op de website van het fagg.

Speciaal ontwikkelde programma's voor kinderen werden in België uitgewerkt of aan ons land aangepast, om ervoor te zorgen dat het jonge publiek de belangrijkste informatie rond het onderwerp krijgt en om de personen die hen begeleiden, ouders, leerkrachten enz. interessante pedagogische tools aan te reiken. Het gaat meer bepaald om:

- de strip Suske en Wiske, ontwikkeld, gedrukt en verdeeld voor kinderen; op het einde van het stripverhaal worden belangrijke punten nader toegelicht teneinde hen persoonlijker te betrekken, hun nieuwsgierigheid aan te wakkeren en de kwestie in een ruimere wetenschappelijke context te plaatsen
- het programma e-Bug, ontwikkeld voor schoolgaande kinderen en aangeboden aan leerkrachten uit het basisonderwijs en middelbaar onderwijs. Die online opleiding (*e-learning*) biedt didactische leermodules en is aangepast aan de verschillende leeftijdscategorieën
- televisiespots die specifiek ontwikkeld zijn om te worden uitgezonden tijdens Belgische televisieprogramma's rond jongeren (OufTivi). Die spots hebben betrekking op bacteriële resistentie en een goede handhygiëne
- een website (gebruikantibioticacorrect) waar in eenvoudige taal uiteengezet wordt hoe men antibiotica goed moet gebruiken. Daar kunt u de pagina's van de website aandachtig doornemen, de belangrijkste informatie krijgen en vindt u bovendien een mini-vragenlijst (test) waar u in geval van goede antwoorden beloond wordt.

Dat zijn een aantal voorbeelden die aantonen wat de sensibiliseringscampagnes bieden die sinds 16 jaar gevoerd worden, en andere bijkomende initiatieven in het bijzonder aan Belgische jongeren. Maar natuurlijk is het brede publiek in zijn geheel bij die campagnes betrokken. Experts inzake gezondheidspromotie tonen aan dat er programma's op lange termijn nodig zijn om de bevolking bewust te maken en de kennis in de praktijk om te zetten.

4. Parallel met de sensibilisatie van het brede publiek worden ook maatregelen genomen om de artsen meer te sensibiliseren voor het goede gebruik van antibiotica en voor de rol die ze daarin moeten spelen. In de loop van het eerste semester van 2017 zullen de huisartsen individuele feedback krijgen over het voorschrijven van antibiotica, op basis van zes indicatoren.

Die individuele feedback zal verspreid worden in de vorm van een brochure met informatie over de keuze van de geselecteerde indicatoren en de betekenis van de verkregen resultaten; bovendien zal die feedback de huisarts pistes aanreiken om zijn gedragingen in verband met het voorschrijven van antibiotica te verbeteren. Die maatregel is een gezamenlijk initiatief van het RIZIV, de FOD Volksgezondheid en de Belgische Commissie voor de coördinatie van het antibioticabeleid.

In heel het land zal er bovendien, in verschillende fasen, gedurende de tweede helft van 2017 een online opleiding, GRACE INTRO genaamd, uitgerold worden. Dat is een didactische module die artsen geboden wordt om hun competenties inzake communicatie te versterken en hun patiënten beter te begeleiden tijdens raadplegingen waarbij het niet nodig is om antibiotica voor te schrijven. In datzelfde kader zullen artsen brochures voor patiënten krijgen die ze interactief zullen kunnen gebruiken tijdens hun raadplegingen. Ook wordt overwogen om vanaf 2018 een link te leggen tussen de accreditatie van de artsen en hun voorschrijfgedrag.